

بررسی رابطه مؤلفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی با کارآفرینی

ناصر حیدری *

چکیده:

هدف از این مقاله بررسی رابطه مؤلفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی با کارآفرینی می‌باشد. در این پژوهش نمونه مورد نظر از بین دانشجویان کارشناسی ارشد (ورودی ۱۳۸۵) رشته‌های علوم رفتاری دانشگاه تهران انتخاب شده است. حجم جامعه مورد تحقیق ۸۶۹ نفر می‌باشد که بر اساس فرمول نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب، ۱۶۷ نفر به عنوان نمونه معرف در نظر گرفته شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات محقق ساخته است. روش آماری مورد استفاده در این مقاله رگرسیون چندگانه می‌باشد که سهم هر یک از مؤلفه‌های روان‌شناختی را در پیش‌بینی کارآفرینی مشخص می‌کند. نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که بین هر یک از مؤلفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی و کارآفرینی رابطه وجود دارد و از طریق آن می‌توان کارآفرینی را پیش‌بینی کرد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، ویژگی‌های کارآفرین.

مقدمه

بزرگترین چالش اقتصاد ایران در حال حاضر مسأله اشتغال است و یکی از راهکارهای بسیار مؤثر که نه تنها ریشه در فرهنگ ملی و سنتی ایران دارد بلکه از ابزارهای بسیار کارساز و مؤثر توسعه اقتصادی است، کارآفرینی می‌باشد. امروزه اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه یکی از مشکلات اصلی آموزش عالی کشور می‌باشد. بنابراین شناسایی عوامل مرتبط با این مشکل می‌تواند در زمینه اشتغال دانش‌آموختگان مؤثر باشد.

رشد و پویایی جامعه در گرو انسان‌های سازنده و خلاق است و تنها زمانی یک جامعه خواهد توانست به رشد و توسعه واقعی برسد که این رشد و توسعه از درون جامعه برخیزد و افراد مسائل را بشکافند، تجزیه و تحلیل کنند، موانع را دریابند و از میان بردارند، راه حل‌ها را ارائه دهند آنگاه عمل کنند. از این رو اولین گام جهت حرکت به سوی توسعه، شناخت است، شناخت نسبت به آنچه که هست و تعیین فاصله تا آنچه که باید باشد و از همین جاست که نیاز به تحقیق و پژوهش در بخش آموزش عالی بیش از پیش احساس می‌گردد.

تعریف اصطلاحات

مفهوم کارآفرینی

کارآفرینی از جنبه‌های مختلف و با توجه به زمینه‌های تخصصی گوناگون مورد توجه قرار گرفته است. اقتصاد دانان نیز نقش‌های کاربردی کارآفرین را مورد توجه قرار داده‌اند. جامعه‌شناسان و روانشناسان ابعاد فرهنگی و اجتماعی و تأثیرات محیط بر فرد و ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان را مورد بررسی قرار داده‌اند. لذا تعاریف متفاوتی از دیدگاه‌های گوناگون برای آن ارائه شده است (احمد پور، ۱۳۸۱). به‌طور کلی واژه کارآفرینی ترجمه فرانسوی (Enterprenuer) به معنای «متعهد شدن» است. که در زبان انگلیسی به آن (Entreprender) نیز گفته می‌شود. اصطلاح کارآفرین به کسی اطلاق می‌شود که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل نماید (احمدی، ۱۱: ۱۳۸۳).

ویژگی‌های روان شناختی

جایگاه کنترل^۱

جایگاه کنترل بیانگر خصیصه‌ای است که تمایل فرد را به کنترل هر چیز در زندگی نشان می‌دهد (هیسریچ و پیترز، ۱۹۹۸: ۳). راتر (۱۹۶۶) موضع کنترل درونی را اینگونه تعریف می‌کند: هرگاه شخصی باز خوردی را ناشی از عملکرد خود نداند و آن را به بخت و اقبال نسبت بدهد و یا آن را تحت کنترل دیگران بداند به کنترل بیرونی اعتقاد دارد و اگر شخصی رویدادی را پیامد رفتار و ویژگی‌های خود بداند به کنترل درونی معتقد است (احمد پور، ۱۳۸۱: ۸۴).

حس استقلال طلبی^۲

نیاز به استقلال با تمایل به کنترل، رابطه نزدیک دارد. عموماً کارآفرینان افرادی هستند که می‌خواهند کار را به شیوه خودشان انجام دهند و کارکردن برای دیگران برایشان دشوار است.

نیاز به استقلال، یعنی رئیس خود بودن که یکی از قوی‌ترین نیازهای کارآفرین است (هیسریچ و پیترز، ۱۹۹۸: ۳).

نیاز به توفیق^۳

خصوصیت بحث برانگیزتر کارآفرینان، نیاز به توفیق است. اثر مک کله‌لند در زمینه نیاز به توفیق، وجود خصوصیات روان شناختی را در کارآفرینان ثابت کرده است. وی در نظریه کلی خود در مورد خصوصیت نیاز به توفیق در کارآفرینان، سه خصیصه را بیان می‌کند: مسئولیت پذیری فردی در حل مشکلات، تعیین اهداف و نیل به این اهداف با تلاش شخصی؛ ریسک‌پذیری متعادل که تابع مهارت در عملکرد است نه شانس؛ آگاهی به نتایج حاصل از اجرای کار و تصمیم؛

مک کله‌لند نتیجه می‌گیرد که نیاز شدید به توفیق، افراد را به سوی درگیر شدن با رفتارهای کارآفرینانه سوق می‌دهد (هیسریچ و پیترز، ۱۹۹۸). نیاز به توفیق بیانگر تمایل به انجام دادن کار در سطح استانداردهای عالی در جهت موفقیت در موقعیت‌های رقابتی است (احمد پور، ۸۱: ۱۳۸۱).

تمایل به مخاطره جویی^۴

تقریباً در تمام تعاریفی که از کارآفرینان شده به نوعی از ریسک‌پذیری بحث می‌شود. ریسک‌پذیری خواه مالی باشد خواه اجتماعی یا روانی، بخشی از فرایند کارآفرینی است. در واقع ریسک‌پذیری، احتمال کمی زبان‌ها یا سودهای کمتر از انتظار را گویند (احمد پور، ۸۴: ۱۳۸۱).

خلاقیت به معنای آفرینش یک ایده یا طرح نو است و عنصر اساسی در فرایند کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای جدید است. وجود نوآوری در کارآفرینی به قدری ضروری است که می‌توان ادعا نمود کارآفرین بدون آن وجود ندارد

تحمل ابهام^۵

تراپمن و مورنینگ استار^۶ (۱۹۸۹) بر این باورند که کارآفرینان قادرند به طور مؤثر با شرایط و اطلاعات مبهم، ناقص، غیر قطعی، سازمان نیافته و غیرشفاف کنار بیایند (احمد پور، ۱۳۸۱: ۲۳۵).

خلاقیت و نوآوری^۷

خلاقیت به معنای آفرینش یک ایده یا طرح نو است و عنصر اساسی در فرایند کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای جدید است. به گفته پیتز دراکر^۸ (۱۹۸۵) وجود نوآوری در کارآفرینی به قدری ضروری است که می‌توان ادعا نمود کارآفرین بدون آن وجود ندارد و خلاقیت نیز بدون نوآوری نتیجه‌ای حاصل نمی‌نماید (احمد پور، ۱۳۸۱: ۸۸). رویکرد رفتاری^۹ بر فعالیت‌های کارآفرینان که حاصل تلاش محققین جامعه‌شناسی است از دهه ۱۹۶۰ آغاز شد تا ضمن توجه به فعالیت‌های یک کارآفرین، تمایل و چگونگی تشکیل یک فعالیت کارآفرینانه را مورد بررسی قرار دهد. در این رویکرد عوامل محیطی و ویژگی‌های رفتاری فرد، شامل تجارب، سوابق شخصی و فردی مانند سن، خانواده، دوران کودکی، تحصیلات و... مد نظر قرار گرفته است. در این دیدگاه، قصد بر این است تا با ارائه برنامه‌های مناسب برای کمک به کارآفرینان، مهارت‌ها و دانش مورد نیاز آنان را افزایش دهند تا با بهبود فعالیت‌ها و عملکرد خود بتوانند به سودآوری بیشتر دست یابند.

روش تحقیق

با توجه به این که مقاله موجود به توصیف شرایط موجود می‌پردازد، پس از نوع تحقیقات توصیفی است و نظر به اینکه این مقاله به بررسی رابطه مولفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان کارشناسی ارشد با کارآفرینی آنها می‌پردازد، لذا پژوهش از نوع همبستگی است (هومن، ۱۳۸۱: ۲۵۱).

جامعه و نمونه آماری

یکی از بخش‌های مهم انجام دادن یک پژوهش علمی، مشخص کردن جامعه و نمونه مورد مطالعه می‌باشد. گروه بزرگی که پژوهشگر قصد دارد خصوصیات خاصی از آن را مورد مطالعه قرار دهد «جامعه هدف» و به آن بخش از این جامعه بزرگ که برای مطالعه در دسترس پژوهشگر قرار دارد «جامعه در دسترس» گفته می‌شود. به زیر مجموعه انتخاب شده از جامعه هدف یا جامعه در دسترس «گروه نمونه» و به فرایند انتخاب گروه نمونه «نمونه‌گیری» گفته می‌شود (کیامنش، ۱۳۸۰).

- 1- locus of control
- 2- need for independence
- 3- need for achievement
- 4- risk bearing
- 5- ambiguity tolerance

- 6-Trapman&morning
- 7- creativity and innovation
- 8- Dracer
- 9- Behavior approach

نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب، یک نمونه تصادفی طبقه‌بندی شده از تقسیم عناصر جامعه به گروه‌هایی که بر همدیگر همپوشی ندارند و طبقات نامیده می‌شوند و از طریق انتخاب نمونه متناسب از داخل هر طبقه به دست می‌آید

جامعه عبارت است از همه اعضای واقعی یا فرضی که علاقمند هستیم یافته‌های پژوهش را به آنها تعمیم دهیم. اولین قدم در نمونه‌گیری، تعریف جامعه مورد نظر است (دلاور، ۱۳۸۲: ۱۲۰).

جامعه آماری مورد مطالعه در این مقاله، شامل کلیه دانشجویانی است که در رشته‌های علوم رفتاری در مقطع کارشناسی ارشد در سال ۱۳۸۵ ثبت‌نام نموده‌اند. تعداد کل دانشجویان بر اساس آماری که از مرکز انفورماتیک دانشگاه تهران به دست آمده است، ۸۶۹ نفر می‌باشد. از بین گروه‌های آموزشی مختلف بر اساس فرمول نمونه‌گیری که در ذیل بدان اشاره می‌کنیم ۱۶۷ نفر را به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته‌ایم.

روش نمونه‌گیری

نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب: یک نمونه تصادفی طبقه بندی شده از تقسیم عناصر جامعه به گروه‌هایی که بر همدیگر همپوشی ندارند و طبقات نامیده می‌شوند و از طریق انتخاب نمونه متناسب از داخل هر طبقه به دست می‌آید (منصورفر، ۱۳۸۲: ۱۸۶). در نمونه‌گیری متناسب، حجم نمونه در هر طبقه به کل حجم نمونه با نسبت حجم طبقه به کل جامعه برابر است (کیامنش، ۱۳۸۰: ۱۳). در این پژوهش دانشجویان از نظر دانشکده و گروه‌های آموزشی در طبقات مختلف تقسیم بندی شده‌اند. به گونه‌ای که ابتدا دانشکده‌هایی که در قطب علوم رفتاری قرار دارند مشخص شده‌اند که عبارتند از: دانشکده‌های روان شناسی و علوم تربیتی، اقتصاد، تربیت بدنی، مدیریت، جامعه شناسی و جغرافیا؛ در مرحله بعدی گروه‌های آموزشی ورشته‌های موجود در دانشکده‌ها مشخص گردیده است. از فرمول ذیل برای انتخاب حجم نمونه استفاده گردیده است:

ابزار جمع آوری اطلاعات

یکی از ابزارهای رایج تحقیق و روشی مستقیم برای کسب داده‌های تحقیق، پرسشنامه می‌باشد (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۸۴: ۱۴۱).

لذا در این پژوهش از پرسشنامه متناسب با اهداف پژوهش و محدودیت زمانی استفاده شده است.

ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری

روایی

روایی آزمون به میزان کارایی آزمون، برای اندازه‌گیری خصیصه‌ای که به منظور آن ساخته شده است گفته می‌شود (پاشا شریفی، ۱۳۸۱: ۱۲۴).

در این تحقیق برای تعیین روایی ابزار اندازه‌گیری از روایی محتوا و صوری استفاده شده است. اعتبار محتوای نوعی اعتبار است که معمولاً برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه‌گیری به کار برده می‌شود.

برای به دست آوردن روایی صوری پرسشنامه با بهره‌گیری از نظرات و راهنمایی‌های متخصصان و صاحب نظران، سوالات این پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته است.

پایایی

برای سنجش پایایی آزمون، قبل از اجرای نهایی ۳۰ نفر از نمونه تحقیق به طور تصادفی انتخاب شدند، سپس پرسشنامه در اختیار آنان قرار گرفت و داده‌های حاصل از آن ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ را نشان داده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر از آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. پس از استخراج داده‌های پرسشنامه، ابتدا از آمار توصیفی (میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار و نمودار توزیع آماری نمونه) استفاده شده است. بعد از انجام تحلیل‌های توصیفی، جهت بررسی رابطه مولفه‌های روان‌شناختی با کارآفرینی از آمار استنباطی استفاده شده است. روش‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق، رگرسیون چندگانه می‌باشد.

$$n = \frac{\sum_{i=1}^L \frac{N_i^2 \sigma_i^2}{W_i}}{N^2 D - \sum_{i=1}^L N_i \sigma_i^2}$$

انتساب متناسب:

$$n_h = \frac{N_h}{N} \times n$$

جدول (۱) متغیرهای وارد شده در مدل

مدل	متغیرهای وارد شده	متغیرهای خارج شده	روش
1	خلاقیت		ENTER
	استقلال طلبی		
	مخاطره جویی		
	جایگاه کنترل		
	تحمل ابهام		
	نیاز به توفیق		

متغیرهای وارد شده در مدل به روش اینتر عبارتند از: خلاقیت، استقلال طلبی، مخاطره جویی، جایگاه کنترل، تحمل ابهام و نیاز به توفیق که نشان می دهد بین هر یک از مولفه ها با کارآفرینی رابطه وجود دارد.

جدول (۲) مدل خلاصه شده

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df 1	df 2	Sig. F Change
1	0.811 ^a	0.657	0.644	24.56430	0.657	50.535	6	158	0.000

Predictors: (Constant) a. نیاز به توفیق

با توجه به جدول (۲) رابطه بین مولفه های ویژگی های روان شناختی و کارآفرینی ۰/۸۱ می باشد، یعنی ۰/۶۶ از تغییرات کارآفرینی توسط مولفه های ویژگی های روان شناختی قابل تبیین می باشد و با توجه به مقدار سطح معنی دار که کمتر از ۰/۰۰۱ می باشد این رابطه معنی دار است.

جدول (۳) تحلیل واریانس

Model		Sum of Square	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	182957.6	6	30492.937	50.535	0.000 ^a
	Residual	95337.98	158	603.405		
	Total	278295.6	164			

Predictors: (Constant) a. کارآفرینی b. Dependent Variable

با توجه به جدول (۳) و مقدار $f = 50.535$ که در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۰۰۱ معنی دار است، نتیجه می گیریم که معادله رگرسیون معنی دار می باشد.

جدول (۴) ضرایب متغیرها

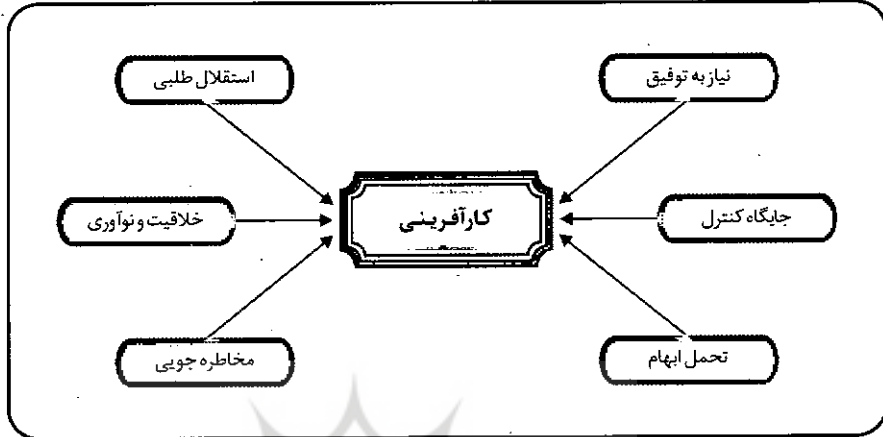
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-16.308	21.406		-0.762	0.447
	جایگاه کنترل	1.266	0.482	0.141	2.626	0.009
	تحمل ابهام	0.680	0.324	0.130	2.100	0.037
	مخاطره جویی	2.792	1.212	0.116	2.304	0.023
	استقلال طلبی	1.031	0.180	0.304	5.713	0.000
	خلاقیت	0.464	0.195	0.134	2.376	0.019
	نیاز به توفیق	1.353	0.116	0.634	11.678	0.000

a. Dependent Variable: کارآفرینی

با توجه به جدول (۴) نیاز به توفیق ۶۳ درصد، استقلال طلبی ۴۰ درصد، جایگاه کنترل ۱۴ درصد، خلاقیت ۱۳ درصد، تحمل ابهام ۱۳ درصد و مخاطره جویی ۱۲ درصد از تغییرات واریانس کارآفرینی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم رفتاری دانشگاه تهران را تبیین می‌کند.

معادله رگرسیون:

Entrepreneurship = -16.308+0/63 (need for achievement) +0/30 (need for independence) +0/14(locus of control)+0/13(creativity and innovation)+0/13(ambiguity tolerance)+0/12(risk bearing)

بحث و نتیجه‌گیری

مهمترین مرحله در هر نوع مطالعه و پژوهش مرحله بحث و نتیجه‌گیری است. بدیهی است که پژوهش در هر زمینه‌ای که انجام شود دارای هدف و انگیزه‌ای خاص است. لیکن، آن چه مهم است نتایج و دستاوردهای حاصل از آن است که می‌تواند کاربرد پیدا کند.

با توجه به جدول (۲) رابطه بین مولفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی و کارآفرینی ۰/۸۱ می‌باشد، یعنی ۰/۶۶ از تغییرات کارآفرینی توسط مولفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی قابل تبیین می‌باشد و با توجه به سطح معنی‌دار که کمتر از ۰/۰۰۱ می‌باشد این رابطه معنی‌دار است.

نتایج به دست آمده در این تحقیق با نتایج احمدپور (۱۳۷۷)، عادل (۱۳۷۹)، شریف زاده (۱۳۸۱)، برومندنسب (۱۳۸۱)، عزیزی (۱۳۸۲) ادهمی (۱۳۸۳)، هزار جریبی (۱۳۸۳)، بدری (۱۳۸۴)، جعفرزاده (۱۳۸۴)، سلمان زاده (۱۳۸۵)، ورتمن^۱ (۱۹۸۶)، ریسال^۲ (۱۹۹۲)، احمد^۳ (۱۹۹۵)، درایسن و زورات^۴ (۱۹۹۹)، هیلدبراندو^۵ (۲۰۰۳) و هوارد^۶ (۲۰۰۴) همخوانی دارد.

همخوانی نتایج به دست آمده از این تحقیق با نتایج به دست آمده از محققان دیگر، دلالت بر رابطه معنی‌دار و مثبت بین مولفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی با کارآفرینی دارد. بنابراین برای افزایش کارآفرینی باید ویژگی‌های روان‌شناختی که عبارتند از:

نیاز به موفقیت، ریسک‌پذیری، تحمل ابهام، موضع کنترل درونی، نیاز به استقلال، مخاطره‌پذیری و... را از طریق آموزش و فراهم نمودن بستر مناسب افزایش داد تا از این طریق کارآفرینی که از عوامل مؤثر بر رشد و توسعه اقتصادی می‌باشد را افزایش دهیم.

با توجه به رابطه بین مولفه‌های ویژگی‌های روان‌شناختی و کارآفرینی با تنظیم برنامه درسی مناسب و ارائه مواد درسی مرتبط با ویژگی‌های روان‌شناختی (مبانی کارآفرینی، خلاقیت، ریسک‌پذیری، نوآوری و... در دوره تحصیلی) می‌توانیم کارآفرینی را افزایش دهیم و در نتیجه افزایش کارآفرینی، رشد و توسعه اقتصادی را افزایش داد و در نهایت میزان اشتغال را افزایش و بیکاری را کاهش داد.

منابع

- ❖ ۱- احمد پور داریانی، محمود و دیگران. (۱۳۸۳). تجارب کارآفرینی در کشورهای منتخب. تهران: امیرکبیر.
 - ❖ ۲- احمد پور داریانی، محمود. (۱۳۸۱). کارآفرینی، تعاریف، نظریات و الگوها. تهران: شرکت پردیس.
 - ❖ ۳- احمدپور داریانی، محمود. (۱۳۷۷). طراحی و تبیین الگوی پرورش مدیران کارآفرین در صنعت. پایان نامه دکتری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت معلم.
 - ❖ ۴- احمدی، محمد. (۱۳۸۲). نیازسنجی آموزش کارآفرینی در دانشجویان دوره کارشناسی رشته مهندسی برق دانشکده فنی دانشگاه تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران.
 - ❖ ۵- ادھی، ابراهیم. (۱۳۸۱). مطالعه ویژگی های کارآفرینی مدیران ارشد صنایع غذایی اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان: رشته مدیریت بازرگانی-بازاریابی.
 - ❖ ۶- اسد نژاد، بهروز. (۱۳۸۱). بررسی میزان کارآفرینی در شرکت بیمه ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مدیریت صنعتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
 - ❖ ۷- اکبری، کرامت الله. (۱۳۸۵). توسعه کارآفرینی، رویکرد آموزشی. تهران: جهاد دانشگاهی.
 - ❖ ۸- بازرگان، عباس و جعفرزاده، مرتضی. (۱۳۸۲). تحلیل عوامل مؤثر در کارآفرینی دانش آموختگان دانشگاه تهران. فرهنگ مدیریت. سال دوم، شماره هفتم. صص (۲۵۴-۲۰۵).
 - ❖ ۹- بدری، ا. (۱۳۸۴). بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه اصفهان.
 - ❖ ۱۰- بدری، احسان. لیاقتدار، محمدجواد و جعفری، ابراهیم. (۱۳۸۳). بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، شماره ۳۰.
 - ❖ ۱۱- برومند نسب. م. (۱۳۸۱). بررسی رابطه ساده و چندگانه وضعیت اجتماعی و اقتصادی، انگیزه پیشرفت، مخاطره پذیری، جایگاه مهارت، خلاقیت و عزت نفس با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه اهواز.
 - ❖ ۱۲- پاشا شریفی، حسن. (۱۳۸۱). مباحث نظری آزمون های روانی. تهران: آگاه.
 - ❖ ۱۳- جدی، سوسن. (۱۳۸۰). کارآفرینی و ایجاد اشتغال. مجله تربیتی. شماره ۱۱۸، صص: ۲۳.
 - ❖ ۱۴- حسینی نسب، سید داود و اقدم، علی اصغر. (۱۳۷۵). فرهنگ واژه ها، تعاریف و اصطلاحات تعلیم و تربیت. تبریز: احرار.
 - ❖ ۱۵- رضوی نعمت اللهی. اقدس السادات. (۱۳۸۴). مفاهیم و کلیات کارآفرینی. روزنامه همشهری، سه شنبه ۳۰ فروردین ۱۳۸۴، سال سیزدهم، شماره ۳۶۷۷، صص: ۱۰.
 - ❖ ۱۶- ریچارد ال، شیفر. ویلیام، مندن هال، لایمن، اوت. (۱۳۸۲). آمارگیری نمونه ای. ترجمه منصورفر. تهران: سمت.
 - ❖ ۱۷- سرمد، زهره. بازرگان، عباس. حجازی، الهه. (۱۳۸۴). روش های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: نشر آگاه.
 - ❖ ۱۸- شاه حسینی، ع. (۱۳۸۳). کارآفرینی. چاپ اول. تهران: انتشارات آبیژ.
 - ❖ ۱۹- شریف زاده، مریم. (۱۳۸۱). بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در راستای تقویت روحیه کارآفرینی. پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته ترویج و آموزش کشاورزی. عزیز، محمد. (۱۳۸۲). بررسی زمینه های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.
 - ❖ ۲۰- فیض بخش، علیرضا. (۱۳۸۲). کارآفرینی. جلد اول. تهران: علمی دانشگاه صنعتی شریف.
 - ❖ ۲۱- کوراتکو، داند اف. هاجتس، ریچارد دام. (۱۳۸۳). نگرشی معاصر بر کارآفرینی. جلد اول، ویرایش پنجم، ترجمه ابراهیم عامل محرابی، محسن تهرانی. مشهد: دانشگاه فردوسی.
 - ❖ ۲۲- کیامنش، علیرضا. (۱۳۸۰). نمونه گیری در پژوهش های علوم رفتاری. سالنامه پژوهش و ارزشیابی در علوم اجتماعی و رفتاری.
 - ❖ ۲۳- گلرد، پروانه. (۱۳۸۴). طراحی الگوی توسعه کارآفرینی زنان در ایران. پایان نامه دکتری دانشکده مدیریت و اقتصاد واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی.
 - ❖ ۲۴- مرکز تحقیقات گسترش. (۱۳۸۱). کارنامه کارآفرینی. شماره ۱.
 - ❖ ۲۵- میرعرب، رضا. (۱۳۸۶). بررسی آگاهی از کارآفرینی در بین دانشجویان کارشناسی رشته های روانشناسی و علوم تربیتی در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ و طراحی الگوی برنامه آموزشی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران: دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی.
 - ❖ ۲۶- هزار جریبی، جعفر. (۱۳۸۴). ترغیب و آموزش خلاقیت در سازمان های پویا توسعه کارآفرینی و دانش آموختگان. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال نهم شماره ۴، پیاپی ۳۰.
 - ❖ ۲۷- هومن، حیدر علی. (۱۳۷۳). پایه های پژوهش در علوم رفتاری. تهران: انتشارات سمت.
- ❖ 28- Ahmed, S. U. (1995). Risk-taking propensity: Locus of Control and Entrepreneurship . personality and Individual Difference. Vol. 6, PP.781-782.
- ❖ 29- Baharun, R., and Sheike Ahmad, F. (2002). Access to Human Capital in Entrepreneurship Educaton: A Comparison of Male and Female student in Technical Disciplines. Akauantant National". Vol 8, pp.30-33.
- ❖ 30- Begley, Thomas and Boyd, David P.(1987).Psychological Characteristics Associated whit Performance in entrepreneurial Firms and Smaller. Businessjournal. of businessVenturing. Vol 2: 79-93.
- ❖ 31- Bentler.P.(1980).Multivariat analysis whit latent variables: causal modeling. Annual Review of Psychology. Vol31.pp419-456.

- ❖ 32- Bridge, S. et al.(2003). *Understanding enterprise*, *Entrepreneurship. Entrepreneurship Theory and Practice*. Vol 23 (3). pp. 29-45
- ❖ 33- Byers, Tom.(2001). *Human Capital For Entrepreneurship in Higher Education*. Stanford Technology Ventures Program. <http://STVP.Stanford.edu>.
- ❖ 34- Bygrave, W.D.(1997). *The Portable MBA in Entrepreneurship*, (Second ed.) New York: John WILEY & Sons, Inc.
- ❖ 35- Claudio . Tonin , Bruno. Venditto .(2001). *Innovative way of trance ferring education and training facilities in Namibia . The Adult Skills Development for Self – Employment (ASDSE) project*. Vol 5. P.P1-11.
- ❖ 36- Dabalén, A., Oni B., and Adekola O. (2000). *Labor market prospect of university Graduates in Nigeria. The Design of the Nigeria university system Innovation project*. Vol. 7 No.2, pp.1-43.
- ❖ 37- Driessen, M.P. and Zward, P.s. (1999). *The Role of the Entrepreneur in Small Business Success: The Entrepreneurship Sean. Proceeding of ICSB Singapore Conference*. Vol. 5 No.1, pp.3-9.
- ❖ 38- Finnie.R ,Laport, C , end Rivard M.C.(2001). *Setting up shop: Self- Employment Among Canadain, College and University Graduates Applied Research Branch. Strategic Human Resources Development Canada.(June)*. Vol. 7 , pp.1-33.
- ❖ 39- Freisen, P.H.(1982). *Innovation in conservative and entrepreneurial firms: two models of strategic momentum*. *Strategic Management Journal*, Vol. 3 No.1, pp.1-25.
- ❖ 40- Haber, Sigal, Reichel Arie. (2005). *The cumulative nature of the entrepreneurial process: The contribution of human capital. planning and environment resources to small venture performance Journal of Business Venturing*. Vol. 22. (2007).
- ❖ 41- Hildebrando, Voldemiro B.(2003). *Assessing Entrepreneurial Characteristics in a Brazilian Training Program. Doctoral Dissertation, Union Institute and Graduate School*. Vol 2.pp.7-10.
- ❖ 42- Hilberge, Kristin.(2000). *A market – Oriented Strategy For Small and Medium Scale Enterprises. The world Bank and International Finance Corporation Washington, DC.U.S.A*. Vol 3.pp.24-28.
- ❖ 43- Hofer, C., Sandberg, W. (1987). *Improving new venture performance: some guidelines for success. American Journal of Small Business*. Horward, S. Vol 8.pp.24-34.
- ❖ 44- Howell, D.C.(1997). *Stistical Methods for Psychology*. (4th ed) Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.
- ❖ 45- Ibrahim, A.B. and Soufani, K.(2002). *Entrepreneurship education and training in Canada: a critical assessment. Education & Training, Volume 44 Number 8/9*, pp. 421-430.
- ❖ 46- Kaufmann, P.J. and Dant, R.P. (1994). *Franchising and the domain of entrepreneurship research. Journal of Business Venturing*, Vol. 14.
- ❖ 47- Kenny, D. A.(1998). *Measuring Model Fit*. New York: Wiley
- ❖ 48- Kenny, D. A.(1998). *Path Analysis*. New York: Wiley.
- ❖ 49- Kumar, S. Anil. Poomima, S.C.A braham, mini K . and Jayashree, K.(2004). *Entrepreneurship Development*. New Delhi: New Age International Publisher. Vol 4.pp.24-28.
- ❖ 50- McIntyre, John R. and Roche, Mathieu.(1999). *University Education for Entrepreneurs in the united states: a critical and retrospective analysis of trends in the 1990s.msm Georgia institute of technologe Atlanta*. Vol 6.pp.218-25.
- ❖ 51- Morrison, Alison (1998). *Entrepreneurship: an intemtion a perspective oxford*. England: Butterwort-Heine mann.
- ❖ 52- Musk, G. (2000). *The educational needs of small business owners: ALOK in to the future Journal of extension*. Vol 4.pp. 38.48.
- ❖ 53- Online Etymology Dictionary (2004). <http://www.etymonline.com>.
- ❖ 54- Perrealt, William D. & McCarthy, Jerome E. (2003). *Essential of Marketing: A Global- Managerial Approach*, New York: Mc Graw Hill.
- ❖ 55- Postigo Seogio.(2002). *Entrepreneurship Education in Argentina :The Case of San Andres Univercity. Paper presented for the internatiazling entrepreneurship aducation and training Conference in Ent 2002. Malasya july 8-10*.
- ❖ 56- Pretorius & Nieman and van Vuuren.(2005). *Critical evaluation of two models for entrepreneurial education An improved model through integration. International Journal of Educational Management Vol. 19, No.5 Emerald Group Publishing Limited. Raymond, W.S.(2003). The Learning need of high potential enter preneur in latin American . Presented at the intern atial Coference . On entrepreneurship in latin American weinde mar, chilp octubre ,26-28. the missing link*, European Journal of Innovation Management, Volume 8, Number 3, pp. 350-372.*
- ❖ 57- Rissal, R.(1992). *A study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia. Desseration, George Washington University, EDD*.
- ❖ 58- Ropke, Jochen.(2004). *Entrepreneursip: An International Perspective. BUTTERWORTH HEINEMANN*. Vol 7.pp.8-15.
- ❖ 59- Sexton, D.L. (1997) . *learning needs of growth Oriented intreprenurship. Journal of business venturing*. Vol. 12. P.P:1-8.
- ❖ 60- Son-Hunter, Pajge Johnson .(2004). *Educational Experiences of Habitual Entrepreneurs. Doctoral Dissertation. University of the Incarnate Word*.
- ❖ 61- Timmons, J.(1999). *venture capital: The state of the Art Entrepreneurship*. Boston: New York. Vol. 12 No.1.
- ❖ 62- Vesper, K. H.(1982). *Research on Education for Entrepreneurship, in Kent, C. A. (Eds), Encyclopedia of Entrepreneurship*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.